

Περι... διαβάζοντας

της Λεύκης Σαραντινού*

«Άτλας» ή ταξιδεύοντας μέσω της «ψυχής» του Χόρχε Λουίς Μπόρχες

Χόρχε Λουίς Μπόρχες με τη συνεργασία της Μαρίας Κοδάμα, «Άτλας», εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2021, σ. 128

Κάποιοι χωρίζουν την ισπανική λογοτεχνία στην εποχή πριν και μετά τον Μπόρχες. Κάποιοι άλλοι υποστηρίζουν επίσης ότι αν δεν έχεις διαβάσει Μπόρχες δεν ξέρεις τι θα περνο λογοτεχνία. Τείνω να συμφωνήσω και με τις δύο αυτές απόψεις και συγχρόνως μετανιώνω που δεν διάβασα τον συγκεκριμένο συγγραφέα ως σήμερα.

Ακουγεται ίσως κάπως παράξενο που ένα τόσο μικρό βιβλιαράκι με τον αιγυπτιακό για τη λογοτεχνία τίτλο «Άτλας» αποτελεί την απόλυτη λογοτεχνική απόλαυση, αλλά κάτι τέτοιο είναι πέρα ως πέρα αλήθεια. Πρόκειται μάλιστα για μία αλήθεια η οποία ενισχύεται από δύο αδιαμφισβήτητες παραμέτρους που αφορούν τη ζωή του μεγάλου Αργεντινού λογοτέχνη: πρώτον, το γεγονός ότι ελάχιστοι άλλοι λογοτέχνες είχαν την ευρυμάθεια και την ευρύτητα πνεύματος που χαρακτήριζε τον Μπόρχες και, δεύτερον, ότι ελάχιστοι άλλοι –ίσως και κανένας άλλος– λογοτέχνες έβλεπαν τόσο καθαρά όχι με τα κανονικά μάτια, αλλά με τα μάτια της ψυχής. Και αυτό διότι ο Μπόρχες πέρασε ως τυφλός το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του, αφού υπέφερε από γλαύκωμα.

Το περίεργο με το συγκεκριμένο βιβλίο είναι ότι ενώ ο ίδιος ο συγγραφέας τον χαρακτηρίζει στην εισαγωγή του ως «Άτλα», στη συνέχεια ο ίδιος πάλι αρνείται τον τίτλο αυτόν και χαρακτηρίζει μάλιστα το πόνημά του ως χασοκό! Δεν έχει άδικο. Μικρό, χασοκό και απλά υπέροχο.

Και έπειτα ο Μπόρχες έχει απόλυτο δίκιο. Δεν πρόκειται για έναν «Άτλα» απλά γεωγραφικό με τη στενή έννοια του όρου, αλλά για έναν Άτλα ο οποίος συγκεντρώνει ψήγματα γεωγραφίας, ιστορίας, ψυχολογίας, φιλοσοφίας και λογοτεχνίας. Και όλα αυτά φιλτραρισμένα μέσα από την ιδιαίτερη προσωπική ματιά του ίδιου του Μπόρχες.

Τα μνημεία, τα σιντριβάνια, τα αγάλματα, τα κτίρια, οι πόλεις, αλλά και τα γραφόμενα μεγάλων συγγραφέων για τα οποία μιλάει ο Μπόρχες δεν περιγράφονται. Αντιθέτως αυτό που προσπαθεί να μας περάσει με την πένα του ο συγγραφέας είναι η αίσθηση που σου αφήνουν όλα αυτά, η αίσθη-

■ Μερικά φωτογραφικά στιγμιότυπα του Χόρχε Λουίς Μπόρχες με τη «συναξιδιώτισσα» σύζυγό του Μαρία Κοδάμα, που τόσο αγαπούσε το μορκεσιανό σύμπαν

ση όχι δια μέσω της όρασης, αλλά μέσω της ψυχής.

Το βιβλίο αυτό, επομένως, δεν συγκαταλέγεται στην ταξιδιωτική λογοτεχνία. Από την άλλη, δεν

περιέχει δοκίμια ούτε και διηγήματα. Δεν ανήκει επίσης –τουλάχιστον εξολοκλήρου– στη σφαίρα της φιλοσοφίας. Είναι απλά μία κατάθεση ψυχής του ίδιου του μεγάλου λογοτέχνη. Όπως

ομολογεί εξάλλου και ο ίδιος: «Όλα τα πράγματα του κόσμου με οδηγούν σ' ένα παράθεμα ή σ' ένα βιβλίο».

*Όλα λοιπόν έχουν θέση εδώ, στον

«Δεν πρόκειται για έναν "Άτλα" απλά γεωγραφικό με τη στενή έννοια του όρου, αλλά για έναν Άτλα ο οποίος συγκεντρώνει ψήγματα γεωγραφίας, ιστορίας, ψυχολογίας, φιλοσοφίας και λογοτεχνίας. Και όλα αυτά φιλτραρισμένα μέσα από την ιδιαίτερη προσωπική ματιά του ίδιου του Μπόρχες. Τα μνημεία, τα σιντριβάνια, τα αγάλματα, τα κτίρια, οι πόλεις, αλλά και τα γραφόμενα μεγάλων συγγραφέων για τα οποία μιλάει ο Μπόρχες δεν περιγράφονται. Αντιθέτως αυτό που προσπαθεί να μας περάσει με την πένα του ο συγγραφέας είναι η αίσθηση που σου αφήνουν όλα αυτά, η αίσθηση όχι δια μέσω της όρασης, αλλά μέσω της ψυχής»

ιδίωτο αυτόν «Άτλα» που συνοδεύεται από τις εξαιρετικές φωτογραφίες της συντρόφου του, Μαρίας Κοδάμα: από ένα μνημείο-κουμπί στη Φιλαδέλφεια και τη γαλατική θεά στη Ρώμη, μέχρι τα δελφικά της Βενετίας και το Ιζρούμο της Ιαπωνίας. Δεν περιλαμβάνεται όμως μόνο η αίσθηση από τα μέρη στα οποία ταξίδεψε ο συγγραφέας, αλλά και η αίσθηση από τις δράσεις του: μία αρχαιοελληνική τραγωδία, μία τίγρη, ένα ταξίδι με αερόστατο.

Το μόνο βέβαιο είναι ότι ποτέ άλλοτε λογοτεχνία, φιλοσοφία και γεωγραφία δεν συνταιριώθηκαν τόσο όμορφα. Ποτέ άλλοτε ο ποιητικός και ο πεζικός λόγος δεν συμπλήρωσαν τόσο ασατά ο ένας τον άλλο μέσα στο ίδιο πόνημα. Και ποτέ άλλοτε συγγραφέας δεν προσέφερε μέσα από τόσο μικρά κείμενα πεζού και ποιητικού λόγου τέτοια λογοτεχνική απόλαυση στους αναγνώστες του.

*Η Λεύκη Σαραντινού είναι φιλόλογος, ιστορικός και συγγραφέας. Τελευταίο της βιβλίο η ιστορική μελέτη «Μύθοι που έγιναν ιστορία», εκδόσεις Ενάλιος, Αθήνα 2020.